

MIGHTY SOCIETY 10

mightysociety 10

ACT III

(Laat in de nacht, de discotheek-bar is open, maar verlaten. Ver weg klinkt repetitieve gamelan, die steeds dichterbij komt. Winnie wordt door Kevin geïnterviewd en gefilmd. Het beeld wordt geprojecteerd.)

WINNIE Ze zeiden mij: het is jouw schuld. Hij heeft het van jou, die obsessie. Ze bedoelden dan dat ik vroeger ook aan kunst deed en dat de jongen waarschijnlijk zo vaak zijn moeder in de weer zag, dat hij mij begon te imiteren. Ik eis absoluut niet te veel credits op. Ik schilderde slechts als hobby, we hebben onszelf gewoon tegelijkertijd ontwikkeld. Terwijl ik met schildersezel en pastelverf in de weer was, zag ik hem in de tuin zijn hutten bouwen – niet zomaar kwajongenshutten, eerder huisjes van een niet-bestaand trollenvolk. Ik was geen moeder die haar zoon om half zes binnenriep voor avondeten en televisie. Misschien had ik dat moeten doen. Maar ik bewonderde het dat de jongen tot middenin de nacht in de weer kon zijn met het uitsnijden van minidecoraties. Zijn privacy en ambitie respecteren, da's alles wat ik deed.

Maar heb je je geen zorgen gemaakt, vragen ze mij soms. Ik ben daar heel pragmatisch over. Ja, ik lag hele nachten wakker, maar heb mij altijd bezwaard gevoeld om als een flapuit mijzelf te uiten. Maar zorgen heb ik mij wel gemaakt, toen mijn zoon aanvankelijk kunst maakte die niemand wilde hebben. Ik heb in heel wat lege galeries gestaan. Ik heb heel wat vriendinnen, familieleden en oud-collega's gestalkt met e-flyers en cryptische persberichten. Ik heb menig curator bijna agressief gemaand meer publiciteit te maken. Hele galeries lagen bezaaid met zooi; geverfd, geprint, gezaagd, bespat. Klodders verf in ejaculatievormen (zeer enthousiast ontvangen door de landelijke dagbladen), zwartgeblakerde poppen met pruiken gemaakt van eigen haar, en videobeelden van mijn jongen zoals ik hem nog nooit had gezien: wanhopig huilend recht in de lens (videowork 1), zijn gezicht met twintig elastieken ernstig vervormd (videowork 2), zijn mond in de vorm van het vrouwelijk geslachtsdeel (videowork 3) en zachtjes fluisterend, smekend bijna (videowork 4). De speculatie dat hij op het laatste werk 'mama, mama' leek te fluisteren, laat ik aan de recensent van de *Groene Amsterdammer*.

Men vindt zijn werken nog steeds wel boos – al zijn ze gestopt mij daar de schuld van te geven. Toen hij vlak na de eerste politieke moord in Nederland startte met zijn bunkerproject hield ik mijn hart vast. Een bunker is een plek om oorlog mee te voeren en op dat moment leek Ramses permanent verontwaardigd over zo'n beetje alles, dat een oorlog niet uit te sluiten viel. In zijn kringen was het zelfs *en vogue* om 9/11 als de belangrijkste compositie van de moderne tijd te beschouwen. En was de roep om kunst die tot werkelijke actie overgaat niet een terugkerend thema in Kassel, Venetië en Basel? Kunstbunkers over de hele wereld verspreid; dat klonk in menig oor megalomaan. Oorlog voer je immers niet op tien fronten tegelijkertijd. Maar de kritiek verstomde naarmate het project vorderde en vriendinnen, familieleden en oud-collega's in de kranten konden lezen (als ze de juiste lazen) dat er weer ergens op een brandhaard een bunker van mijn zoon was geopend.

Eerst reageerden ze nog smalend, toen de eerste bunker in Hilversum verrees op het mediapark. Niet bepaald een brandhaard. Maar toen deze bunker, opgericht ter bescherming van politici tijdens radio-optredens, een bescheiden succes bleek, wachtte men deemoedig de volgende af. De tweede bunker was een schot in de roos: middenin het Rif-gebergte werd die op 8 december 2005 geopend, tien meter van de plek waar de ouders van de eerste Nederlandse islamterrorist werden geboren. Vanaf dat moment wilde zo'n beetje elk kunstinstituut, elke hip museum, elke biënnale zijn eigen bunker. En mijn zoon bouwde ze op de hele wereld: in Somalië, het land waaruit een in die tijd bekende politica was gevlucht. In Cangzhou, waar Europese subsidies frauduleus werden besteed aan vieze kolencentrales. In cyberspace, de woonplek van een nieuwe generatie. Veel stof deed zijn bunker in Iran opwaaien, die vanwege intimiderende tegenwerking van NAVO-autoriteiten niet in Afghanistan mocht staan. De bunker in Toscane, walhalla van bejaarde babyboomers, werd beklad en beschimpt. Maar de illegaal uitgevoerde *hit and run* bunker rondom de protesten tegen de bouw van een moskee op Ground Zero was recht in de roos. De

Afrikaanse bunker was iets te ver weg op een vuilnisbelt in Ivoorkust, maar – en ik spreek op persoonlijk titel – wat mij betreft de beste. Al heb ik natuurlijk alleen de foto's gezien.

En nu zeggen ze het weer: het is jouw schuld. Dat vind je zeker wel bijzonder, dat hij zijn laatste bunker wil zetten op de plek waar jij geboren bent. Als een ode aan zijn moeder, de bron waaruit alles is ontsproten. Maar ik heb mijn twijfels. Wat is de politieke relevantie van mijn geboorteplek? Laat die jongen ergens anders zijn volgende oorlog voeren. En daarnaast: ik wéét niet eens waar ik precies geboren ben. Ik heb helemaal niks met die verongelijkte types die op hun reünies en nostalgische avondmarkten een karikatuur koesteren van wat dit land ooit was. Bij mij hoeft je niet aan te komen met verhaaltjes over de baboe, de klapperboom, de kruidnagelgeuren in de tuin. Ik vind het getuigen van een ongezonde hang naar de kindertijd en een pervers verlangen naar onschuld. Het terugverlangen van een Duitser naar de tijd dat zijn ouders de dienst uitmaakten in Nederland is precies hetzelfde sentiment.

Ik wil je kennen, ma, zei mijn zoon op een dag. En die dag is het allemaal fout gegaan tussen ons. Het was te *rechtstreeks*. Waarom na de bunkers ineens deze huis-tuin-en-keuken-nostalgie? Waarom de keiharde politieke benadering inruilen voor de psychologie van de koude grond? Ik herhaal: ik weet niet waar ik geboren ben en ik snap niet wat 't er toe doet. *Ik wil je kennen, ma, omdat ik wil weten wie ik ben*. Je bent wie je wil zijn, Ramses, zei ik, laat waar we vandaan komen daar nu geen afbreuk aan doen.

(black-out)

ERIC DE VROEDT

vijf stellingen - vijf vragen

s: Met mightysociety 10 verdwijnt het nieuw geëngageerde theater.

Wow. Eh. Nee, deze reeks is slechts een aanzet tot meer. Het project voelt als tien kiemen die allemaal opnieuw tot bloei moeten komen. Het heeft mensen samengebracht en vormen opgeleverd die het verdienen uitgediept te worden. Ik ben begonnen iets om te woelen. En dat wil ik zeker verder ontwikkelen.

v: Heeft mightysociety de stennis geschopt waarop je vooraf hoopte?

Wel bij de voorstellingen over terrorisme, Wilders of het globaliseringsdrama. Thema's die in de media spelen raken snel een open zenuw. Maar ik ben realistischer geworden over thema's zoals Afrika of Afghanistan; die zijn moeilijk in het theater te agenderen. Natuurlijk vindt het publiek die onderwerpen belangrijk. Maar het bijwonen van een voorstelling of debat blijkt voor veel mensen toch een te grote opgave op de vrije zaterdagavond.

s: Regisseren doe je niet voor je lol.

Je mag me er dag en nacht voor wakker maken. Schrijven vind ik veel zwaarder. Regisseren kan ik altijd; zelfs als ik moe ben of een kater heb. Het geeft een uniek gevoel als een groep mensen laat weten: jij mag het zeggen vandaag. Het is de enige plek waar ik lekker autoritair mag zijn. En in het repetitielokaal vinden de magische momenten plaats; ontroering, gescheld en onbedaarlijk hard lachen.

v: Hoe kom je toch aan de naam mightysociety?

Ik zocht een serienaam, geen groepsnaam. Een vlag die lang zou meegaan. Ik dacht eerst aan *mysociety*, geïnspireerd op dichter Walt Whitman. In zijn gedichten ging hij als een wervelwind over de wereld; van de zoutvelden in de Andes naar de steppen in Mongolië. Zijn *Salut au monde!* probeert alles te omschrijven en te verbinden. Dat wilde ik ook; een gretigheid om de wereld te vatten. Maar ook als statement, omdat het theater toen zo antiwereld was.

s: Eric de Vroedt heeft de onbedwingbare neiging lange stukken te schrijven.

Klopt! Haha! Ik wil alles vatten, in al zijn thema's en complexiteit. Juist omdat de discussie in de media zo wordt gereduceerd tot soundbites.

v: Was je bij mightysociety1 idealistischer dan bij mightysociety10?

Ik vind mezelf idealistischer, maar meer op persoonlijk vlak. Bij ms1 moest ik het theater veranderen en iets betekenen voor de wereld. Toen had ik grote woorden, maar weinig middelen. Nu zijn mijn middelen en mijn bereik veel groter. Ik hoef minder hard te schreeuwen.

s: De Nederlander bekommert zich amper om kunst.

Nee, mensen houden van kunst, maar niet van kunstsubsidies. Het gros neemt kunst voor lief en denkt er te gemakzuchtig over. We zien te weinig hoeveel geld het kost en hoeveel tijd erin wordt gestoken. En toch willen we allemaal een huis met mooie spullen, een strak vormgegeven auto en populaire series zien zoals *Breaking Bad*. Terwijl die rechtstreeks voortkomen uit ideeën van avantgardistische kunstenaars.

v: Heb je jezelf wel eens gecensureerd?

Misschien heb ik te lang persoonlijke inzichten uit mijn werk gehouden. Dat komt door mijn diepe afkeer tegen de toen nogal naar binnen gekeerde theaterwereld. Zo veel stukken waren gebaseerd op de innerlijke beleving van de kunstenaar. Ik wilde juist beginnen bij wat er in

de wereld speelde. Daarmee heb ik mezelf soms verhuld. Vanaf deel 8 is dat veranderd. Er kwamen meer twijfels, ook over mijn idealen. En deel 10 is echt autobiografisch.

s: Maatschappelijk engagement is verkapte ijdelheid

Haha! Ja, dat is een serieus gevaar. Er zijn zo veel mensen die zeggen dat ze er zijn voor de wereld, maar niet door hebben dat hun eigen ambitie erachter schuilgaat. Ik herken die drang om de held te willen uithangen. Ik heb regelmatig hard geschreeuwd, terwijl achteraf soms bleek dat ijdelheid mijn drijfveer was.

v: Is mightysociety10 je meest persoonlijke stuk?

Al mijn stukken zijn tussen de regels door persoonlijk. Maar in deel 10 is het meer uitgesproken. Het verhaal is een persoonlijke strijd geworden tussen mij en mijn vader. Overigens is die strijd een rode draad in de mighty-reeks; wij voerden het gevecht tussen rechts en links. Veel hoofdfiguren zijn met terugwerkende kracht gebaseerd op hem. Bij elke voorstelling was ik op zoek naar het kwaad in de wereld, en dikwijls kwam ik uit bij figuren zoals mijn vader. Ik viel ze aan, maar ze mochten zich ook verdedigen.

MIGHTY SOCIETY

**DRIE PRANGENDE VRAGEN AAN
NEGEN FAVORIETE SIDESHOWGASTEN
PLUS EEN MIGHTY-GEDICHT VAN ILJA LEONARD PFEIJFFER**

schrijfster

NELLEKE NOORDERVLIET

Welke specifieke herinnering hebt u aan mightysociety?

In de laatste monoloog uit 'Geert Wilders de Musical' verwoordde de figuur Eric de Vroedt ontzettend sterk zijn eigen verwaring; jonge mensen die zich betrokken voelen, maar door de politieke turbulentie na Fortuyn volledig gedesoriënteerd waren. Dat uitte zich in grenzeloos hedonisme. Maar langzaam kantelt dat. Er is een geweldige behoefte aan analyse en die hernieuwde oriëntatie begint uit te kristalliseren. Ik zie steeds meer bevlogen jongeren met creatieve oplossingen komen. Denk aan Siewert van Lienden met zijn G500, of Thierry Baudet die teruggrijpt op oude conservatieve waarden. Terwijl de tijden veel somberder zijn. Maar misschien heeft dat met elkaar te maken; in tijden van crisis moet je wel creatief zijn.

mightsociety brengt onze samenleving tussen 2003-2013 in beeld. Op welke wijze is uw eigen wereldbeeld in deze periode veranderd?

Mijn idealen zijn weinig veranderd. Ik ben misschien iets rechtser geworden; meer naar het midden opgeschoven. Het zijn vooral de politieke partijen die ideologisch zijn gaan zwalken. De hang naar het populisme overheerst bij alle partijen; wat vindt het volk ervan? Tuurlijk moet je luisteren naar wat er leeft. Maar dat moet je dan omsmeden naar beleid binnen de eigen idealen. Schets perspectief voor een toekomst, en verkoop dat aan de kiezer.

mightsociety stopt. Kunt u ons een toekomstvisie meegeven voor de komende tien jaar?

De crisis zal ons dwingen een stap terug te doen. De luxe, de franje, we zullen het moeten schrappen. Wees blij met een baan, durf tevreden te zijn met iets minder en heb een meer selectieve houding over wat werkelijk belangrijk is. Ik hoop alleen dat de burger zich niet in de luren laat leggen door de economen. Er wordt ons een doemscenario aangepreut; als we niet meer groeien stort de zaak in elkaar. Nee, ook in crisistijd is genoeg positiefs te zien. Tenzij de rancune en de woede zo groot worden dat we de verkeerde politici kiezen. Mijn motto is: minder maar beter.

stand-up comedian

JAN-JAAP VAN DER WAL

Welke specifieke herinnering hebt u aan mightysociety?

Ik heb meegedaan aan de audities van 'Geert Wilders de Musical'. Wat me stoorde is dat Wilders op één lijn werd gezet met Joop van den Ende. Dat was voor mij net een stap te ver. De angst en de haat waar Wilders op gedijt is niet op het conto van Van den Ende te schrijven. Wilders is een geliefd doelwit voor kunstenaars. Maar het probleem van zoiets als kunstbezuinigingen is groter dan één politicus. Om dat te raken moet je dieper graven, misschien wel harder worden. Ik heb liever dat kunstenaars zich richten op het systeem dat begrijpt hoe de macht werkt en de zaak in stand houdt.

mightysociety brengt onze samenleving tussen 2003-2013 in beeld. Op welke wijze is uw eigen wereldbeeld in deze periode veranderd?

Ik ben tien jaar geleden begonnen met mijn soloprogramma's en vind nu meer dan toen dat je niet zonder plan of idee op dat podium kunt gaan staan. De vraag 'waarom sta ik hier' is belangrijker geworden. Ironisch genoeg lijkt mijn publiek niet te zijn meegegroeid; alsof ze nu minder aankunnen. Er

is een soort van publieke correctheid ingeslopen. Op harde grappen wordt vaker gereageerd met 'Oooohhhh...' Mensen lijken murw gebeukt door het harde publieke debat. Misschien komen ze nu met andere verwachtingen naar het theater. En willen ze het liefst alleen maar lachen.

mightysociety stopt. Kunt u ons een toekomstvisie meegeven voor de komende tien jaar?

Kunstenaars hebben de neiging om alles zelf te doen; vanuit het eigen hoekje te schieten. De trend die ik zie en hoor is dat steeds meer mensen vanuit verschillende disciplines samenkomen om met elkaar te werken. Ik hoop dat die trend zich doorzet. Laat creativiteit de boventoon voeren zodat het geluid krachtiger wordt. Als een acteur, een filmmaker en een comedian elkaar vinden, steunen en nieuwe vormen ontdekken, dan komt de boodschap ongetwijfeld harder aan.

WINTER KOMT

de vraag wat ik mij herinner is zelf bijna een herinnering
als een teddybeer tussen het puin
de winter komt

de zomer duurde lang deze keer vele lange jaren
die we ons allemaal jaar na jaar hebben herinnerd
in opgeknapte zaaijtes met kritisch glimlachend publiek
en een keur aan geduldig betaalde weerhanen
rond de ronde tafel rood of wit ook buiten ruisten
kalme groene opinies als bladeren aan een boom
woorden waren speelgoed de wereld een gezelschapsspel
en de zomer duurde lang deze keer

maar de dobbelsteen verkruidde in onze gulzige handen
onze azen verbleekten van te veel vanzelfsprekende zon
ons monopoliegeld bleek goed voor plastic huizen en hotels
maar niet voor huur reserves smolten
als chocolademunten in onze handen

in het aan flarden geschoten dorp is herinneren een luxe
als het ophalen van een fluwelen doek
op onze langverwachte overhaaste vlucht
mogen we geen woord meer verspillen
het giert door de gaten de winter komt

Ilya Leonard Pfeijffer

© 2012 mightysociety

journalist - publicist

PIETER HILHORST

Welke specifieke herinnering hebt u aan **mightysociety**?

De terrorist in het hotel die worstelt met de vraag of hij de bom moet laten ontploffen. Dat bracht onze obsessie met terroristen zo dichtbij en liet zien dat de angst voor terreur groter was dan de terreur zelf. Wat heeft onze samenleving werkelijk ontworicht? Waren dat de aanslagen of de absurde veiligheidsmaatregelen die we invoerden? Ook liet het zien dat de dogmatiek van de terrorist ons minder vreemd is dan we denken. Hij keert zich tegen de westerse decadentie, een denktrant die ook is terug te vinden in de Romantiek, de boeken van Dostojewski en veel andere linkse denkers. Het boek *Occidentalisme* legt een mooie link tussen die oude kritiek en de kritiek van islamitische fundamentalisten.

mightysociety brengt onze samenleving tussen 2003-2013 in beeld. Op welke wijze is uw eigen wereldbeeld in deze periode veranderd?

We zijn in de greep geraakt van de hysterische symboolpolitiek. Het is belangrijker om kleur te bekennen dan werkelijk iets voor elkaar te krijgen, we hebben het liever over hoofddoekjes dan over falende MBO-opleidingen. In die hysterie heb ik mezelf wijsgemaakt dat ik niet ben veranderd. Ik heb in mijn columns lang tegen de woede en hysterie in gefietst, maar voelde me daarbij steeds eenzamer. Mijn geluid werd marginaler, het leek een minderheidsstandpunt. Een boude stelling: ik denk dat de zwijgende meerderheid het met me eens was, maar er niet voor uit durfde te komen.

mightysociety stopt. Kunt u ons een toekomstvisie meegeven voor de komende tien jaar?

Ik werk aan een boek over sociaal doe-het-zelven. Na de verzorgingsstaat en de neoliberale nachtwakersstaat ontwikkelt zich nu zoiets als de sociale doe-het-zelf-samenleving. Ik zie het als een derde weg, met als motto: met elkaar, voor elkaar. Er ontstaan allerlei initiatieven van onderop door betrokken burgers. Denk aan het Broodfonds, Burgernet of de Eigen Kracht Centrale. Pleitbezorgers ontberen nu nog kritische massa, maar de initiatieven om de publieke zaak te heroveren zullen ongetwijfeld groeien.

filosoof - lector

BAUKJE PRINS

Welke specifieke herinnering hebt u aan mightysociety?

De voorstelling over Geert Wilders weerspiegelde voor mij een belangrijke ontwikkeling; het maakte van hem een parodie en bewees dat de landelijke obsessie met de islam over het hoogtepunt was. Daar was ik ontzettend blij mee. Als lector burgerschap en diversiteit heb ik de negatieve impact gezien die het immigratiedebat heeft gehad op hoogopgeleide kinderen van immigranten. Zij voelen zich buiten de samenleving geplaatst, terwijl we juist hen nodig hebben om bepaalde problemen op te lossen. Gelukkig is het nu rustiger geworden. Wilders zoekt niet meer wekelijks naar een pijnlijke oneliner, de belangstelling van de media voor hem is afgenomen en het debat is verschoven naar de economische crisis en Europa.

mightysociety brengt onze samenleving tussen 2003-2013 in beeld. Op welke wijze is uw eigen wereldbeeld in deze periode veranderd?

Ik ben weinig veranderd, denk ik. De wereld om me heen is veranderd. Denk aan de opkomst van het neoliberale

geloof in de vrije markt. Wat me altijd opvalt is hoezeer dat vrije marktdenken is gekoppeld aan het groeiende wantrouwen in de wil van werknemers om hun werk goed te doen. Volgens de neoliberalen zijn mensen alleen te motiveren door externe impulsen, en niet door een eigen overtuiging.

mightysociety stopt. Kunt u ons een toekomstvisie meegeven voor de komende tien jaar?

Ik maak me zorgen dat we in een steeds meer rigide vorm van regelgeving en controle terechtkomen. Organisaties moeten aan allerlei eisen voldoen om geld te blijven krijgen. De bureaucratisering en de ondoorzichtigheid worden daardoor almaar groter. Het vertrouwen in de professional die zijn werk goed wil doen verdwijnt. Huisartsen, wetenschappers en docenten moeten op papier lijstjes afvinken en verantwoordelen waar ze hun tijd insteken. Dat ondermijnt hun arbeidsvreugde en heeft perverse effecten.

socioloog - publicist

DICK PELS

Welke specifieke herinnering hebt u aan mightysociety?

Deel vier was een kritiek op het consumentisme. De neoliberale cultuur kwam op en vloeide verrassend genoeg over in het populisme. De ik-cultuur kwam door Fortuyn en Wilders centraal te staan. In mijn boek *Het volk bestaat niet* noem ik dat het nationaal individualisme. Voor de linkse intelligentsia is dat lang ongrijpbaar gebleven omdat de populisten de idealen uit de jaren zestig perverteerden en er een xenofobe draai aan gaven. Ook zij stredden voor emancipatie, vrijheid, democratie en individualisme, alleen goten ze er een nationalistische saus over. Die pervertering hebben we lang niet begrepen.

mightysociety brengt onze samenleving tussen 2003-2013 in beeld. Op welke wijze is uw eigen wereldbeeld in deze periode veranderd?

Ik ben groener en linkser geworden na het débacle rondom GroenLinks. Tegelijkertijd ben ik de afgelopen jaren conservatiever geworden. Ik ben niet meer bang om moralistisch te zijn. Dat vereist soms elitaire gedachten en stellingname. Hoe kun je moraliseren op een democratische manier? Dat is de opgave. Ik streef meer naar een betere ik. En zoek naar morele achtergronden om iets van het goede leven te scheppen en mensen daarin mee te nemen. Vrijheid en grenzen, zelfbeheersing en matiging; die deugden wil ik met elkaar verbinden.

mightysociety stopt. Kunt u ons een toekomstvisie meegeven voor de komende tien jaar?

De wereld wordt groener en rustiger. Er is een enorme beweging gaande die de 'groene zaak' verenigt. Daar ben ik zeer optimistisch over. Denk aan zogeheten Transistion Towns waar eetbare plantsoenen liggen, eigen energie wordt opgewekt en waar zich stadslandbouw ontwikkelt. Maar ook Amsterdam is door bredere fietsstroken, smallere autowegen of nieuwe bomen al stukken rustiger en aangenamer. Die beweging komt van onderop, van betrokken Nederlanders. Een groeiende groep zoekt samen naar alternatieven voor een betere leefomgeving.

cultuurfilosoof

RENÉ BOOMKENS

Welke specifieke herinnering hebt u aan mightysociety?

Vooral Geert Wilders is blijven hangen. De tragikomische rol van de witgewassen held sloot perfect aan bij mijn eigen opvatting; onsympathiek als persoon, maar tot de verbeelding sprekend als politicus en maatschappelijk fenomeen. Je kunt hem geen fascist noemen. Wilders; dat zijn wij. Niemand is tegen kunst, maar er wordt een hoop rotzooi gemaakt. Er zit een gemakzuchtig nationalisme in ons. We willen het niet zijn, maar vallen er vaak op terug. Denk aan het verzet tegen de globalisering en het neoliberalisme; dat roept nationale verschansing op.

mightysociety brengt onze samenleving tussen 2003-2013 in beeld. Op welke wijze is uw eigen wereldbeeld in deze periode veranderd?

Mijn scepsis over grootschalige oplossingen is sterk gegroeid. Ik ben nationalistischer geworden. De pretenties van vooruitgang zijn kleiner dan ooit; we hebben minder greep op maatschappelijke ontwikkelingen en waren trots op een systeem dat niet

zo goed werkte als gedacht. Het wordt steeds duidelijker dat de macht niet in de politiek ligt, maar elders. Door dat te erkennen kunnen we naar alternatieven zoeken. Maar dat we ze nog niet hebben gevonden maakt de kredietcrisis uit 2008 wel duidelijk.

mightysociety stopt. Kunt u ons een toekomstvisie meegeven voor de komende tien jaar?

De roep om niet-democratische krachten onder controle te krijgen, zal sterker worden. Om die krachten aan te pakken moeten we ironisch genoeg ook weer grootschalig durven denken. De Europese Unie is daar een voorbeeld van. De grote zwakte van de EU is dat het een doorgeefluik is voor ondemocratische ondernemers en zich te weinig bekommert om EU-burgers. Op grond van de feiten ben ik erg pessimistisch over wat de politiek – zowel op links als rechts – in de praktijk kan doen aan die ondemocratische elementen. Toch is het goed dat er op dat vlak strijd wordt gevoerd.

psycholoog - publicist

MARTINE DELFOS

Welke specifieke herinnering hebt u aan mightysociety?

Het vijfde deel ging over individualisering verbeeld door jongeren in aparte kleine kamers. De personages bevonden zich in dezelfde ruimte, liepen druk heen en weer, maar waren tegelijkertijd zo van elkaar losgezongen. Dat gaf me een leeg, bijna beklemmend gevoel. Ik herken dat. De continuïteit in relaties staat steeds meer onder druk; de diepte van verbinden, het verlangen naar verbinden en ook het minder in staat zijn om je als mens ergens aan te verbinden. Je ziet het terug in scheidingen, het gebruik van sociale media of schietende gamers.

mightysociety brengt onze samenleving tussen 2003-2013 in beeld. Op welke wijze is uw eigen wereldbeeld in deze periode veranderd?

Mijn blik is niet wezenlijk veranderd. Vrienden herkennen mij al vanaf mijn vroegste jeugd. Ik herken mezelf in hoe ik in het leven sta en hoe ik het beleef. Mijn kern zit in het aangaan en leggen van bindingen tussen mensen. Jongeren hebben daar steeds meer moeite mee door de vluchtigheid in relaties, maar ook door de vluchtigheid in informatie en meningsvorming.

mightysociety stopt. Kunt u ons een toekomstvisie meegeven voor de komende tien jaar?

Hoewel men meer van elkaar is losgeraakt, zit er bij mensen een diepe intrinsieke behoefte om relaties met elkaar aan te gaan. De mogelijkheden om contact te maken zijn door digitale media sterk gegroeid. Maar tegelijkertijd zijn ze minder diepgaand door de '24-uurs-contactomie'. Ik denk dat we gaan zoeken naar continuïteit via groepen van mensen. Denk aan ouders die de opvoeding van hun kinderen delen met andere ouders. Zo'n vorm van groepsouderschap helpt om gezamenlijk de problemen die zich voordoen op te lossen en samen sterker te staan.

andragoloog - schrijver

JOEP SCHRIJVERS

Welke specifieke herinnering hebt u aan mightysociety?

In deel vijf zaten al die jongeren te kneuteren in kleine hokjes. Kort daarop zag ik in Detroit hoe de-urbanisatie werkt als fabrieken dichtgaan en mensen wegtrekken. Ik zag verwildering, rommeligheid en lege stukken land die werden omgebouwd tot moestuintjes. Ook daar was het gekneuter op de vierkante meter en voor mij een mooi voorbeeld van globalisering. Ergens in een hotel wordt bij slechte koffie bepaald welke bedrijven worden opgedoekt, om ze elders in Azië weer neer te zetten. Toch proberen de achterblijvers er wat van te maken. Kleinschalig, positief. Dat zag ik in die voorstelling, bijvoorbeeld met die robotpop als vervanger van de liefde. De mens is taai en zo slim in het oplossen van problemen.

mightysociety brengt onze samenleving tussen 2003-2013 in beeld. Op welke wijze is uw eigen wereldbeeld in deze periode veranderd?

Mijn geloof in de maakbare samenleving is afgebrokkeld. Mijn boek *Het wilde vlees* eindigt in mineur. We zijn een radar in een oncontroleerbaar geheel. Fysiek en mentaal

word je gedisciplineerd. Geluk, inspiratie en motivatie worden ons opgedrongen. Helemaal maakbaar is het dus niet. Maar we zijn ook geen slachtoffer. De bricolerende mens blijft altijd prutsen en knutselen voor verbetering.

mightysociety stopt. Kunt u ons een toekomstvisie meegeven voor de komende tien jaar?

Mijn thematiek heeft alles te maken met overleven. Nederland is een belangrijk knooppunt in de globale ketens dankzij Schiphol en de rivierdelta. De Rotterdamse haven is een *unique selling point* voor onze welvaart. Voedsel, telefoons, kleding; alles moet hierlangs om bij die 250 miljoen Europeanen te komen. Fabrieken kun je outsourcen, mensen niet. We moeten die rivierdelta ontwikkelen; inzetten op nieuwe technologie. Denk aan het hergebruik van oude spullen. Alle troep ligt in Midden-Europa. Creëer omgekeerde ketens, haal die meuk terug en knutsel er wat nieuws van. Het kan zo maar de aanzet zijn van een nieuwe Gouden Eeuw.

theatermaker - columnist

JOHAN FRETZ

Welke specifieke herinnering hebt u aan mightysociety?

De heftigheid waarmee het publiek in Rotterdam reageerde op de Wilders-voorstelling. Dat voelde als een campagnebijeenkomst in de stad waar onder Fortuyn ooit de revolte begon. Begin 2000 was vooral een escapistische tijd met afstandelijk theater. Nu zie je weer dat theater een plek wordt waar je samenkomt en op een of andere manier hoop en troost kunt vinden. mightysociety loopt daarin ver voor. Politiek theater is inmiddels minder vies. Je ziet weer dat theatermakers dingen gaan uitproberen. We gaan nog veel meer politiek theater zien.

mightysociety brengt onze samenleving tussen 2003-2013 in beeld. Op welke wijze is uw eigen wereldbeeld in deze periode veranderd?

Ik ben positiever dan tien jaar geleden. Nederland wankelde door de dood van Fortuyn. Mijn idealen zijn sterker geworden. Ik geloof meer dan ooit dat je met een goed verhaal mensen de ogen kunt openen; dat je ze anders kunt laten voelen. De behoefte aan een bindend verhaal is in Nederland nu erg groot; een verhaal dat de overeenkomsten laat zien en benadrukt dat je in een land woont dat een baken is van stabiliteit, sociale mobiliteit en veiligheid.

mightysociety stopt. Kunt u ons een toekomstvisie meegeven voor de komende tien jaar?

We gaan een postideologische tijd tegemoet. Niet links, rechts, liberaal of conservatief, maar tegenstellingen doorbrekend. We moeten uit die dogmatische tegenstellingen. Ze worden te groot, bijna Amerikaans. We moeten een verhaal opbouwen, mensen hun eigen grilligheid laten inzien. Erken dat je niet perse een goed of een fout mens bent, dan hoeft je minder zwart-wit te denken. Iedereen is wel eens een hork, *so what?* Dat geluid wil ik verwoorden; bevoegenheid in woord, nuance in daad. Daar kan kunst de politiek vinden. Denk aan Obama in 2008. Hij hanteerde de kunst van het bevoegen woord, maar de boodschap was puur politiek.

meer info **mightysociety.nl**

© mightysociety 2012